

Şems ve Mevlânâ Hazretleri

SUFI
K İ T A P

Yayına Hazırlayan: Fatih Vural

Kudsi Erguner

Bir Neyzen, İki Derya

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCILIK SERTİFİKA NO: 12364
KİTAP YAYIN NO: 111
TASAVVUF SOHBETLERİ: 31

EDİTÖR: İslâm Dalp
DÜZELTİ: Ümran Tüzün
KAPAK FOTOĞRAFI: Niall O'Byrne
KAPAK TASARIMI: Ravza Kızıltuğ

Kapakta yer alan çizim, Abidin Dino tarafından
Kudsi Erguner'e çizilip hediye edilmiştir.

İÇ BASKI/CİLT: Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Tel: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

1. Baskı: Mart 2016

ISBN:

ISBN: 978-605-9778-18-3

9 786059 778183

SUFİ KİTAP

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
TEL: 0212 511 24 24 FAKS: 0212 512 40 00
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

www.sufi.com.tr sufi@sufi.com.tr

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Yayın Grubu bünyesinde faaliyet gösteren Sufi Kitap'a aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

1. BÖLÜM

HAKK'TAN RAZI OLMAK

*“Dinle neyden, zira o, bir şeyler anlatmada,
ayrılıklardan şikâyet etmededir.”*
Mesnevî, 1. Beyit

*Bir tasavvuf iklimi içinde doğup büyüdüünüz. Kısa bir otobi-yografi sayabileceğimiz **Ayrılık Çeşmesi**'nde o iklimi anlat-tınız. Aynı kitapta, **Mesnevî**'de yer alan, "Dinle neyden kim hikâyet etmede / Ayrılıklardan şikâyet etmede..." dizeleri için şu yorumu yapıyorsunuz: "Neyden maksat insandır; ama her kamyş ney olmadığı gibi burada kastedilen de herhangi bir insan değildir. Bilindiği gibi kamyş, kamyşlıktan yani tabii ortamun-dan kesildiğinde önce kızgın bir demirle yakılarak içindeki boğumlar temizlenir. Bu tıpkı, insanın tabiatındaki hırs, kibir, riya gibi perdelerin aşk ateşiyle yanıp temizlenmesine benzer. Sonra neyzen, kamyş üzerindeki delikleri açar. Bu da insanın hislerinin berraklaşması gibidir. İşte Mevlânâ, kamyş iken ney olan kâmil insanı dinlemeyi öneriyor."*

İnsan ve ney arasındaki bağı biraz daha açarak başlayalım mı?

Önce besmele ile başlayalım... Maksudımızı sözumüzü nefsimizin gizli tuzaklarından, hatadan, riyâdan, yalandan kurtarması için Allah'tan yardım isteyelim.

Hepimiz zahiri olarak insanız. İsa da, Musa da, Resu-lullah da, Mevlânâ da, Şems de bizler gibi birer insandılar. İnsanların zahirinde ortak bir taraf olsa dahi, bânında bir-takım farklılıklar var. Yani insan suretinde olup da bânında tilki, kurt, yılan, köpek olan da var! Tabiatla sevilen veya nefret edilen bütün sıfatlar, insanlarda farklı farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Kiminde bazı sıfatlar daha baskın bir haldedir: Kimi cömert, kimi cimri, kimi kızgın, kimi munis, kimi kurnaz, kimi aptal...

Kur'an-ı Kerim'de "Biz insanı en güzel biçimde yarattık,"^(Tîn 95:4) olarak bahsi geçen bu güzellik, surette değil, 'esas güzel-

lik' denilen mananın anlaşılabilmesinde ve 'insan' kıvamına gelebilmeye aday olmakta yatar.

Bir insanın yolculuğu, hilkatinden itibaren insanlığa doğru tekâmül etmesidir. İnsanın tabiatının icabı, bir 'hayvan' tarafı var. Bu hayvan tarafının içinde de bir 'insan' tarafı var. İnsan ikisinin arasında bir yolculuk yapar. Bu bize mahsus bir şeydir. Meleklerin böyle bir imtihanı yok.

Ancak suretimiz aynı olduğu için kemâle ermiş, yani hakikaten insanlık mertebesine ermiş olan evliyaullahı, hatta peygamberleri, kendimizle kolayca kıyaslayabiliyoruz.

Mesnevî'nin ilk hikâyelerinden bir tanesidir, bu.

SEN DE BENİM GİBİ GÜLYAĞI ŞİŞESİNİ Mİ DEVİRDİN?

Nasıl bir hikâyeye?

Bir bakkalın çok hoşsohbet bir papağanı varmış. Bu papağan sayesinde dükkânın müşterileri artar, gelen kişi önce o papağanla sohbet eder, sonra alışveriş yaparmış.

Bir gün bakkal, cuma namazına giderken kepengi yarıya kadar kapatmış. Namazdan dönünce bir bakmış ki dükkân tarumar olmuş. Bir kedi, yarı açık kalan kepenkten içeri girip papağanı yakalamaya çalışmış ve papağan da ondan kaçmaya çalışırken etajerde duran kıymetli bir gülyağı şişesini devirmiş.

Bakkal, çok kızdığı için papağanın orasına burasına vurmuş ve papağanın üzüntüden tüyleri dökülmüş, kafası kel olmuş. Bu ceza sonrası küsmüş. Papağan artık konuşmuyormuş. Dükkân sahibi, velinimetini olan papağana ne yaptıysa gönlünü alamamış, küslüğünü bitirememiş.

Dükkâna bir gün bir kel gelmiş. (Eskiden 'cavlakî' denilen dervişler vardı. Bir tarikata intisab edildiğinde yeni dervişe 'çihar darb' denilen bir âdet uygulanır, dört tarafı traş

edilirdi. Kafa tıraş edilir; kaş, kirpik ve bıyıklar kesilirdi.) O cavlak dervişi görünce papağan kendisiyle mukayese etmiş. O konuşmayan papağan birdenbire konuşmaya başlamış: “Vah zavallı, sen de benim gibi bir gülyâğı şişesini mi devirdin?”

Bu hikâyeyi, Hz. Mevlânâ niye anlatıyor? Çünkü insanlar birbirlerinin zahirine bakarak kendileri gibi zannediyor. İnsan bir başka insanı görünce, kendi sıfatları neyse, onda da o sıfatları görüyor.

Bazı insanların kendilerini Hz. Peygamber’le^(sav) mukayese edip iman etmediklerini İslam tarihinden biliyoruz. “O da bizim gibi yiyor, içiyor, uyuyor, hanımları var. Onun bizden hiçbir üstünlüğü yok. O niçin peygamber oluyor?” diyorlar.

Bazıları da kendilerini evliyalarla karşılaştırıyorlar. Kendilerini Şems, Mevlânâ zannediyorlar ve kendi sıfatlarını o evliyaya vakfediyorlar: “Neden biz de evliyadan sayılmayalım? Onların bizden hiçbir üstünlüğü yok. Farkımız ne?”

Bu kibir nedeniyle kimse etrafındaki yüce insanları, ‘insan’ sıfatındaki insanları bilebilmek durumunda değil. Çünkü hep mukayese içindeyiz ve onları da kendimiz gibi zannediyoruz. Bundan bir kere vazgeçmemiz gerekiyor.

“Ney ve insan metaforundan yola çıkalım,” dediniz... Allah hepimizi bir *ahsen-i takvim* sıfatıyla, güzel bir suretle yaratmış. İnsan suretinde yaratmış ama bu bizim için sadece bir olabilirlik!

ŞEMS’LE 1967 SENESİNDE TANIŞTIM

Bir potansiyeli ifade ediyor...

Evet, böyle bir potansiyelimiz, imkânımız var. Hatta Hz. Mevlânâ’nın dediği gibi, “Hz. İsa da eşeğin üstüne binermiş. Ya eşek olacağız, ya İsa olacağız!”

Eşek, sırtında taşıdığıının yüceliğinden habersizdir ama bir idrak edebilse eşekliğinden vazgeçer! Yani İsa tarafımız yükselirse, eşek de İsa'yla birlikte göğe çıkar! O suretin de bir vesilesi var. Suret olmasa ne İsa'yı ne de Resulullah'ı^(sav) görebilirdik. Zahir, hepimiz için önemli.

Madem *Ayrılık Çeşmesi'*nden yola çıktık, anılarla devam edelim... Benim Hz. Şems'le tanışmamın ilk adımı 1967 senesinde, Konya'ya ilk defa gittiğimde atıldı. "*İhtifal*" deniliyordu o zaman, Şeb-i Arus törenleri değil de "*Mevlânâ İhtifalleri*". Bir anlamda 'düğün gecesi' değil de 'Mevlânâ Hazretleri'ne saygı törenleri' deniliyordu.

O zaman Konya'ya giden zevatın içerisinde, bilhassa İstanbul başta olmak üzere başka şehirlerden de gelen, tasavvufu ve Mevlevilikle ilgilenen ve hatta dergâhların açık olduğu yılları yaşamış insanlar yer alıyordu.

Önemli olan taraf, İstanbul kanadıydı.

Neden?

Çünkü Osmanlı kültürünün, tasavvufun, Mevleviliğin son mensuplarının yaşadığı, geleneğin kısmen de olsa devam edebildiği tek yer İstanbul'du.

İstanbul'dan gelenler o kadar fazlaydı ki Haydarpaşa Garı'ndan kalkan trene sadece onlar için iki, bazen üç özel vagon ilave edilirdi. Müzisyenler, semazenler yol ve otel giderlerini kendileri öderdi.

İhtifaller 1956 yılında başladı, değil mi?

Evet. Öncesinde sinemalarda verilen konferanslar vardır. Onları saymazsak, mukabeleyi ve semayı, kıyafeti ve musikiyi içeren bir organizasyon olarak o yıllarda ortaya çıktı.

Ben ilk kez 1967 senesinde gittim. O zaman 15-16 yaşındaydım, yeni yetişme bir neyzendim. Uzun ancak bitmesini hiç istemediğim bir tren yolculuğundan sonra gece yarısı

Konya'ya vardık ve belediye otobüsleriyle devrin en büyük oteli olan Şahin Otel'e yerleştik.

Tren yolculuğundan itibaren İstanbul'a dönünceye kadar yapılan sohbetler, nükteler, okunan ve çalınan müzikler, o koskoca adamları yasaklı dönemlerden sonra oyuncağına kavuşan çocuklar gibi neşelendiriyordu. Âdeta suya kavuşan balık gibi çırpınıp duruyorlardı.

Allah rahmet eylesin, Aziz Çınar adında bir şeyh vardı. İhvânından bir zâtlı birlikte beni aldılar ve *Merac'el Bahreyn* (iki denizin birleştiği yer) diye bir yere götürdüler Konya'da.

Burası, Şems-i Tebrizi Hazretleri'yle Mevlânâ Hazretleri'nin buluştukları ilk yer, değil mi?

Evet; ama o zaman üzerinde bir-iki mum yakılmış, yıkık dökük bir duvar vardı. Bu buluşma hikâyesini bana ilk defa Aziz Bey anlattı.

GÜL BAHÇESİ SOLDU AMA GÜLSUYU VAR

Arûsiyye tarikatının şeyhi Aziz Çınar'dan mı bahsediyoruz?

Evet. Kendisi Ömer Fevzi Mardin'in halifesiydi. Çok sevilen ve çok muhterem bir insandı. Kendisine çok sevgim vardı, baba dostu olduğu için ona 'Aziz Amca' diyordum... Aziz Amca, o ilk karşılaşmayı bana gayet güzel anlattı.

Bazı insanlar, Allah'ın lütfuyla, inayetiyle, kamışlıktan koparılıp içi temizlenerek üflenen neyle kıyas edildiğinde, nefesin sese dönüşmesine mani olacak perdelerden temizlenmiş olabiliyorlar. Bu da onların söylediği sözlerin daha yüksek bir ilhamın sonucu olduğunu ortaya koyuyor. Yüce, ilahi bir ilhamın... Ney gibi, neyzenin nefesi olmadan ses vermeyen bu insanlara *eren, evliya* demişiz. Böyle insanların var olması, Allah'ın rahmetinin zuhurudur.

Biz inanıyoruz ki Hatem-ül Enbiya yani peygamberlerin sonuncusu, Resulullah'tır^(sav). Fakat *Mesnevî*'de bir beyit mealen diyor ki,

*Çünkü gül reft û gülistan şüid harâb
Bîy-i gül râ ezki cûyim ez gülâb.*

*Gül bitip de gül bahçesi harap olunca
Gülün kokusunu gül suyunda ara.*

(*Mesnevî*, 1. Cilt, 29. Beyit)

Gülistan, gül bahçesi; peygamberler bahçesi. Son gül de açtı, bitti. Ama ey bülbüller, Hakk âşıkları üzülmeysin. Çünkü gülsuyu yani evliyalar var. Peygamberi anımsatırlar, onların sohbetinden Hz. Ahmed-i Mahmud-u Muhammed'in kokusu gelir. Onların varlığıyla, din sadece geçmiş zamanda kısıtlanmış değil, şimdiki zamana dönüşmektedir. Dolaşısıyla bu tip insanların var olması, yani 'neylerin zuhur etmesi', Allah'ın rahmetidir, lütfudur. Bütün mesele, işte bu lütfun farkına nasıl varacağımızdır.

Bugün Müslümanlık iddiasında olan birçok insan, Asr-ı Saadet döneminde yaşasaydı belki de Peygamber'e^(sav) inanmayacaktı! Bu bir imtihandır.

Biz şimdi hazıra konmuş vaziyetteyiz. Bir din var, o dinin içerisinde doğmuşuz ve bazı şeylere itikat ettiğimizi zannediyoruz. Ama böyle bir imtihanla karşılaşsak ne olurdu?

Aynı şeyi Peygamber varisi evliyaullah ve özellikle Şems için de söyleyebiliriz. Okuduklarımızdan naklen diyoruz ki, "Hazreti Şems geldi, bir anda ortalığı karıştırdı. Hz. Mevlânâ'yı odasına kapatıp bir daha çıkarmadı. Bazı insanlar da bundan rahatsız olarak Hz. Şems'ten nefret etti." Peki, biz o zamanda yaşasaydık? Belki bizler de Hazreti Şems'in düşmanı olacaktık!

İNSANI TANIMA FERASETİ

Buradan nasıl bir sonuca varıyorsunuz?

Dinler tarihine bakıldığı vakit, Musa'nın Tevrat'ı, İsa'yı tanımak için; İsa'nın gelişi de Resulullah'ın^(sav) tanıyabilmek içindir. Bu bir imtihandır.

Tevrat okurken, kitapta tarif edilen ve asırlardır beklediği- ni İsa geliyor. "Yok, bu değil," diyorsunuz. İsa kendisinden sonra Resulullah'ın^(sav) geleceğini müjdeleyerek diyor ki, "Benim sizin aranızdan ayrılmam gerekiyor. Çünkü ben gitmezsem Paraclet (Ahmed) gelmez. Benden sonra gelecek olan o, sizi hakikate götürecektir, doğruyu ve yanlışlığı söyleyecek. O, kendinden konuşmayacak; ancak işittiğini söyleyecek ve beni methedecek." (Yuhanna İncili, Paraklit Bölümü)

Resulullah^(sav) geliyor, "Yok, beklenen bu değil," diyorsunuz.

Aynı şey, evliyaullah için de söz konusu.

Tasavvufla ilgili bir sürü kitap, tefsir, Kur'an okuyorsunuz, karşınıza Allah'ın tarif ettiği insana benzeyen bir insan çıkıyor, "Yok, bu da değil," diyorsunuz.

Bu çok önemli bir imtihandır. Tasavvufun temeli de şudur: Öncelikle insan olmaya talipsek, bize misal olacak kimseyi, insanı tanıyabilme ferasetinde olmalıyız.

Hz. İsa diyordu ki, "Musa'yı tanıyamıyorsunuz, gelin beni görün ki onu anlayabilesiniz."

Hz. Muhammed^(sav) de buyuruyordu ki, "Ey Hıristiyanlar, ey Yahudiler! Musa ve İsa'yı iyi bilmiyorsunuz. Gelin, beni görün de size anlatayım."

"Ya Resulullah, her peygamber kendinden önce geleni tanıttığına ve sen de son peygamber olduğuna göre seni kim tanıtacak?" diye sorulduğunda, Hz. Peygamber^(sav),

“Nefsini bilen Rabbini bilir. Benim nefsimi bilen ise benim Rabbimi de bilir,” cevabını vermişti.

Hz. Şems, *Makâlât*'ında balıktan anladığını iddia eden bir bedeviden bahseder ki aynı hikâyeye Mevlânâ Hazretleri de *Mesnevî*'sinde yer vermiştir:

“Ah bir balık olsa da yesek,” diyen bedeviye hayretle, “Sen bu çölün ortasında balığı nereden biliyorsun?” diye sormuşlar.

Bedevi, kibirle, “Niye bilemeyecekmişim ki? Deveye benzer, boynuzları vardır,” cevabını vermiş.

Bunun üzerine, “Ah zavallı! Sen balığı bırak, deveyi bile biliyorsun. Boş iddiayı bırak, Allah'tan yardım iste ki nasibin artsın,” demişler.

ÇEŞMEYE DOLU TESTİYLE GİDİLMEZ

Birinci aşama, tanımak mıdır?

Gördüğün vakit, “Budur!” diyebileceksin. İsa'nın bir Aziz Pierre'i (St. Pierre) vardır. Bu adam bir balıkçıdır. Balık ağı örerken, önünden Hz. İsa geçiyor. Hz. İsa ona dönüp diyor ki, “Kalk ve benimle gel.”

Ömründe İsa'yı görmemiş, İsa da onu görmemiş. Ama onunla gelmesini istediği an; gemisini, ağını, pılını pırtını bırakıp İsa'nın peşine düşüyor ve sonra Aziz Pierre oluyor.

Çeşmeye dolu testiyle gidilmez. “Biliyorum,” diyenden talip olmaz; “Benim,” diyene de kemâl nasip olmaz. Bu isteği, iştîyâkı, aşk derdini anlayabilmek için parça parça olmuş bir bağır gerektir.

*Şerha şerha eylesin sînem firâk
Eyleyem tâ şerhi derd-i iştîyâk.*

(*Mesnevî*, 3. Beyit)

Ebu Derdâ Hazretleri'nin rivayet ettiği bir hadisi şeriftir: "Senin eşyaya muhabbetin seni kör ve sağır eder."

Eşyanın hakikatini görebilmek için ise nefsimize hoş gelen lüzumsuz heves ve arzulardan vazgeçmemiz gerekiyor.

Mesnevî'de bir papağan hikâyesi vardır... "Mutu kable ente mutu," (Ölmeden önce ölünüz) hadisinin şerhini yapar Hz. Mevlânâ, bu hikâyeyle.

Anlatır mısınız?

Bir tüccarın evindeki altın kafeste çok güzel bir papağan vardır. Hoşsohbet, tüyleri rengârenk, her türlü güzelliği bünyesinde toplamıştır. Tüccar bir gün, mal almak için Hindistan'a gidecektir. Yola çıkmadan önce de evdeki bütün aile fertlerini toplar ve onlara, "Hindistan'dan size ne hediye getireyim?" der.

En sonunda aklına papağan gelir. "Ben Hindistan'a gidiyorum. Sen de o taraflısın. Sana ne getireyim?" diye sorar.

Papağan da ondan şunu ister: "Madem Hindistan'a gidiyorsun, gittiğin şehrin hemen dışında ormanlar var. O ormanların birine gittiğin vakit, benim cinsimden bir sürü kuş göreceksin. Onlara, senin evinde nasıl yaşadığımı anlat. Bu güzel kafesi, bana nasıl yem verdiğini, senin dilini ne kadar güzel konuştuğumu, ne kadar hoşsohbet olduğumu, dostluğumdan ne kadar zevk aldığımı anlat. Anlattıktan sonra da onlara benim selamımı söyle."

"Peki," der, adam.

Tüccar Hindistan'dan dönünce herkesin hediyesini verdikten sonra papağan seslenir: "Benim dediğimi yaptın mı?"

"Ah," der adamcağız, "Yapmaz olaydım."

"Neden?" diye sorar, papağan.

Adam başlar anlatmaya: "Bahsettiğin o ormana girdim. Dediğin gibi senin cinsinden, dallarda bir sürü kuş vardı.

Senin bu halini anlattım. Selamını söyler söylemez önümdeki daldaki ilk papağan küt diye düşüp öldü.”

Adam bunu söyleyince, kendi papağanı da kafesin içinde küt diye düşer.

Papağanı öldü diye perişan olan adam, kafesin kapısını açıp pencereden atar papağanı.

Atılınca, papağan pırrr diye uçmaya başlar.

Bunu gören tüccar, “Gel de bu işin sırrını bana anlat. Ondan sonra nereye istersen git,” der.

Papağan konuşmaya başlar: “Sana, halimi oradaki papağanlara anlat dediğim vakit, esasında onlara bir soru sordum. Bu soru, ‘Siz böyle bir hürriyet içerisindediniz de ben niye kafesteyim? Sizin gibi olabilmek için ne yapabilirim?’ sorusuydu. Onlar da bana, ne yapmam gerektiğinin cevabını verdiler. Böylece kafesten çıkıp hürriyetime kavuştum.”

Bu mecazı biraz daha devam ettirelim... Düşünelim ki siz, papağanınızı balkona koydunuz. Bu papağan zaten sizin, benim gibi bir kafeste doğmuş. Ta ki önünden hür bir kuş geçene kadar kafesten ayrılmak gibi bir fikri yok. Ancak o kuşu gördüğü vakit, o fikir doğuyor. İşte aynen böyle, siz de bir evliyaıyla karşılaştığınız vakit, içinizde bir hürriyet fikri doğmalı.

“NEDEN MÜSLÜMANLARI KENDİLERİNDEN KÖTÜLERLE KIYASLIYORSUN?”

Bu hürriyet fikri; ruhu, bedeninin ve dünyanın kafesinden sıyrılmak anlamına mı geliyor?

İçinde yaşadığımız günümüz medeniyeti, bize, hürriyeti, “Başkalarına mecbur olmadan, onları rahatsız etmemek kaydıyla, arzu ve heveslerimizi tatmin edebilmemizi engelleyecek her şeyin ortadan kalkması,” olarak tarif eder.

Oysa hemen tüm dinî gelenekler bunun tersine, nefsimizi terbiye edebilmemiz için bazı heveslerden, nefsimizin bize verdiği emirlerden vazgeçmemiz gerektiğini tembih eder. Ruhumuzun hürriyeti için nefsimizin hürriyetlerini kısıtlamamız gerekmektedir.

Tabiatının, nefsinin, insanı mecbur ettiği bir sürü şey var. Bu mecburiyetlerden kurtuluş, hürriyettir. Bunun farkına da ancak önünüzden hür bir kuş uçtuğu vakit varabiliyorsunuz! İşte bir evliyayı, bir peygamberi tanıyabilmek de böyle bir şey olsa gerektir.

Başta tenkit ettiğim o kıyas burada önemli. “Ben kafesteyim ama onun kafesi bütün gökyüzü,” diyorsunuz. “Neden ben onun gibi hür değilim?” diye kıyas ettiğiniz vakit, insaniyete doğru yolculuğunuz başlıyor.

Hazreti Şems çok soğuk bir kış gününde sabah namazına camiye gitmiş. Hava o kadar soğuk ve dondurucu imiş ki cemaat oldukça küçükmüş. Namaz sonrası imam, cemaate dönmüş ve şöyle iltifat etmiş: “Muhterem cemaat, ne mutlu bize ki Allah bizi mahlûkatın en üstünü, ahsen-i takvim olan insan suretinde yarattı ve Müslüman olmayı nasip etti. Ne mutlu size ki böyle bir soğuğa rağmen cemaate katıldığınız için Allah size Müslümanların da üstünü olmayı nasip etti.”

Şems bir hışımla, “Yalancı! Niye Müslümanlara yalan söylüyorsun? Sen onları kendilerinden kötülerle kıyaslayarak tembelleştiriyorsun. Niye onları kendilerinden daha üstün olanlarla kıyaslamıyorsun?” diyerek azarlamış.

Dünya işlerinde insanın, kendini daha kötü halde olanlarla; ahiret işlerinde ise tersine, kendinden üstün olanlarla kıyas etmesi gerekir.

Bizler hep bunun tersini yapıp dünyalık yarışına girmeyi tercih ediyoruz. Dünyası bizden daha mamur olanlara gıpta ederek kendi halimize şükretmekten mahrum kalıyoruz.

Din ve imanda, ahiret hazırlığında ise kendimizden daha kötü haldekilere bakıp kendimizi iyi zannediyoruz. Halbuki imanda, itikatta ve ahiret hazırlığında bizden üstün olanlara bakıp kendi halimize hayıflanmamız gerekir.

İNSAN, İNSANI TEMİZLER

Az önceki mecaz üzerinden gidersek, kafesteki kuş, özgür kuşun nasıl farkına varabilecek, onu nasıl görebilecek?

İnsanın üç hali vardır. Birincisi, Elest Bezmi'nde, Allah'ın "Elestü birabbikum" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) sorusuna muhatap olma istidadıdır (kabiliyet) ki "Beli" diyerek, insan bir mesuliyet yüklenmiştir.

İkincisi, "Tenezzül" yani "Evet" diyerek insanın cehaletinden verdiği sözü ispat etmek üzere inmesi ve dünya hayatıdır.

Üçüncü olarak da insanın dünya hayatında nefis yüküyle imtihana tabi tutuluşudur. Ya Allah'ın verdiği cüzi iradeyi kullanıp 'insanlık' mertebesine yükseleceğiz ya da hayvani tabiatımıza teslim olacağız!

İşte bu üçüncü mertebe olan 'insanlık' mertebesine geçişte Allah, nebilerle, kitaplarla ve onları hakkıyla yaşayanlarla, insanı, cüzi iradesini kemâl yolunda kullanmaya teşvik etmiştir.

Hız. Mevlânâ'nın da dediği gibi, "İnsan, insanı temizliyor. Su, suyu yıkıyor!" Hepimizin önünde irşad edici misaller var. Hürriyet fikrini, bedenimizin ve nefsimizin yüklediği mecburiyetlerden, ağırlıklardan kurtulma fikrini doğuracak bir sürü olay yaşıyoruz. Hepsisi, Allah'ın rahmetinin bir parçasıdır. Bunu inkar etmemiz mümkün değil. Ama biz bu işaretlerin farkına varamıyoruz. Çünkü böyle bir dersin, irşadın hevesinde, ümidinde değiliz. Belki de rastladığımız misalleri küçümsüyoruz.

“Allah bir sıvrisineği, hatta üstündekini örnek vermekten sıkılmaz. İman edenler bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. Kâfirler ise, ‘Allah böyle bir örnek ile ne demek istemiş?’ derler. Evet! Allah onunla birçoğunu şaşkırtır, yine onunla birçoğunu yola getirir. Onunla ancak fasıkları şaşkırtır.” (Bakara 2:26)

O ümit doğduğu vakit, siz de bakınıyorsunuz. “Bir er geçse de ben de onun peşine takılsam,” diye bir heves doğuyor içinizde.

O hevesin ve ümidin doğması için de Allah’ın kitapları var, peygamberlerin sözleri var. Üstelik evliyaullah da arkasından bir sürü söz, şiir bırakmış. Bunların hepsi, o ümidi doğurması gereken şeyler. Kimimiz sağır ve kör kalıyor. Kimimiz, “Benim kimsenin irşadına ihtiyacım yok. Ben böyle iyiyim,” diyor. Muhakkak ki bu farklılıklar da Allah’ın hikmeti olarak, insan tabiatının bir parçasıdır.

VESVESELER MERTEBEMİZİN YÜKSELMESİNE ENGEL OLUYOR

İlk gündən beri kafeste olan ve dışarıdaki özgürlüğün anlamını bilmeyen bir kuşun, o sonsuzluktan, o özgürlükten korkması söz konusu olmaz mı?

Mutlak ki bir korku var. O korku nedeniyle bir yerde tereddüdü görsek de “Neyse, böyle kalayım daha iyi,” dediğimiz anlar doğuyor.

“Min şerril vesvasil hanna...” (Nâs 114:5)

İçimizde birtakım vesveseler var. O vesveseler de mertebemizin yükselmesine engel oluyor. Kendimize mani oluyoruz. Yani kafes açılrsa da, “Acaba ne yiyeceğim, acaba nerede su bulacağım, yarınım ne olacak, belki dışarıda ölüm tehlikesi var,” gibi vesveselerle kafes hayatını tercih ediyoruz.

Kimimiz de kafes içinde üstünlük iddiasında. Bugün bakıyorsunuz Amerikan filmlerine, birçoğunda bir ‘Süper-

men' fikri var. Adam parmağını oynatıyor, binalar yerinden oynayıp yıkılıyor, kurşunları havada yakalıyor; elini oynatıyor, elli kişiyi deviriyor... İnsanüstü birtakım güçlere sahip olabilme fikrini ortaya atan hayali mahlûklar yaratıyorlar.

Dinlerle ve tasavvufufla ilgilenen birçok kimse de öyle bir şeyler elde etme maksadından yola çıkıyor, yani 'üstün insan' olabilmek! Bilhassa Batılı ve Batılılaşmış insanlarda çok var, böyle hevesler. "İsa suda yürüdü. Ben de suda yürüyeyim. Hastaları iyileştireyim, gapten haber vereyim, ölüleri diriltiyim de herkes benim ne kadar yüce olduğumu bilsin!" Çoğu kimse keramet sahibi olabilme peşinde...

Bunu niye söylüyorum? Sadece hürriyet fikri arayışı yok. Hürriyet fikrinin, tasavvufun arkasında da birtakım nefsanî kandırmacalar var. Sadece şeytanın vesvesesi, korkular değil de konunun dışında birtakım ümit ve hevesler var. Onların da ortadan kalkması gerekiyor.

Bu bahsettiğiniz, tasavvufun popüler kültüre entegre edilme çabasının da bir getirisi mi?

Olabilir. Ben, fikrim sorulduğunda tasavvuf ve özellikle Mevlevilik adına yapılan birçok şeyi tenkit eden bir insanım. Ne kimseyle ne de devletle, maddi ve manevi bir bağım yok.

Dostlarım, "Yahu sen de her şeyi karalayıp duruyorsun," diyorlar ama bir günde en derin geleneklerin yasaklandığı, bir günde yasakların moda olup teşvik edildiği şaşkın bir toplumda yaşıyoruz! Elbette birçok şey yozlaşacak ve günlük siyaset icabı yasaklanacak ya da kolayca popülerleştirilecek.

Ben bu eleştirilerimin, birçok riyakârın beni itham ettiği gibi edepsizliğimden ya da evliyaya saygısızlığımdan değil, tam tersine edebimden olduğunu iddia ediyorum.

TASAVVUF KİTLELERİN KONUSU DEĞİLDİR!

Şems'in hayatını okuduğumuzda, onda da var bu tenkit ve açık sözlülük... Hatta Mevlânâ Hazretleri'nin bir ifadesi var: "Şems'e güzel bakarsanız, onun güzel yönlerini görürsünüz. Ama siz Şems'i sevmiyorsunuz. Sevmediğiniz için de size hep çirkin yüzüyle görünüyor."

Doğru. Sadece Şems değil bütün ulemanın ve evliyanın gerektiğinde sultanlara ve halifelere bile, canları pahasına, ne kadar açık tenkitler yaptıklarını biliyoruz. Kendi kendime soruyorum, "Bu sessizlik niye? Evliya ve ulema da mı kalmadı?"

Benim ne evliyalık ne de ulemalık iddiam var. Elhamdülillah, kaybetmekten korkacağım bir maaşım da yok! Şimdi bazı kimseler diyebilir ki, "Sen güzel bakmıyorsun bu yüzden de birçok şeyi çirkin yüzüyle görüyorsun."

Ben kimsenin bânınını bildiğimi iddia etmiyorum. Tenkitlerim, yapılan icraatlara, söylenen sözlere, tasavvufun temeli olan dine ve 700 yıllık Mevlevî tarikatının adap ve erkânına yapılan saygısızlıklardır.

Müslümanların üzerine her gün tonlarca bomba atan bir ülkenin başkanıyla sarmaş dolaş resim çektiren; "Ben sadece zenginleri severim," diyen; papazlara, "Onlar da benim gibi din adamı," diyebilen; İslam âlimi kesilip her gün televizyonlarda kibirle insanları azarlayan; bir dervişten ziyade padişah azametiyle ortalıkta dolaşan; televizyonlarda dahi ırz düşmanlığı sergileyen; lüks otellerde yemekler düzenleyerek büyük paralar toplayan; "Yol gösteriyorum," diye saf insanları yoldan çıkaran maneviyat tüccarı yalancıları, Allah'a ve adına yalan söyledikleri evliyaya şikâyet ediyorum!

Popülerleşmeye geri dönersek, ben bu mevzuda şunu iddia ediyorum: Tasavvuf ve din gibi konular, esasında bir kitle konusu değildir. Çok elit konular bunlar.

Hiçbir şey yozlaşmadan popülerleşemez. Tasavvuf ve din de 'yozlaştığı' için popülerleşiyor, yoksa popülerleştiği için yozlaşmıyor!

YALANCI ŞEYHLER, HAYRA VESİLE OLABİLİR

Şems de, "Tasavvuf seçkinlerin işidir," diyor, değil mi?

Evet. Ama bundan halkın nasiplenmesi de itikat etmesiy-
le olabilir. Bu bir akıl işidir, zekâ işidir. Allah'ın bir lütfudur.
Herkesin aynı seviyede anlayabileceği, aynı seviyede itikat
edebileceği bir şey değildir.

Bugün dindar olduğunu söyleyen insanların, dine aitmiş
gibi söylediği lafların belki yüzde sekseni küfürdür yani!
Bunu kabul etmemiz gerekir.

Halkın kendi kendine icat ettiği, maksadından uzak-
laşmış itikatlar var. Bu itikatların, dinle ve imanla alakası
yok. Kimsenin kendini diğerlerinden üstün görmek gibi bir
durumu olamaz. Bunları söylerken benim maksadım da,
"Ben iyiyim, onlar kötü," demek değil. Ama, "Ben iyiyim,"
diyen adamların hallerinin pek de iyi olmadığını görebile-
cek kadar da adap, erkân hakkında bir fikrim var. Onlara
ve onlara uyanlara dostane bir ikazda bulunuyorum, bu
benim kendini beğenmişliğimden ve kibrimden falan değil!
Ancak şeyhlik, manevi liderlik iddiasıyla ortaya çıkanlar,
etraflarına birer misaldirler. Bu durumda yapılan hatalar,
sadece şahısları değil, temsil ettikleri tarikatın pirini, evli-
yasını, onları örnek alanları da ilgilendiriyor. Bu nedenle
bilenin ikaz etmesi mesuliyettir. Susmak, bu hataları teyit
etmek, hatta bu hatalara iştirak etmektir.